

Otizm farkındalığı incelemesi: Kuşaklararası karşılaştırma

Sadettin Akçi¹

DOI 10.5281/zenodo.14160225

Özet

Bu çalışmanın temel amacı günümüz Türkiye'sinde toplumun mevcut otizm hakkındaki bilgi ve farkındalık düzeylerini değerlendirmek ve bakış açısını ölçümlemektir. Çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde otizm farkındalığının arttırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmada geniş bir örnekleme ulaşmak amacıyla toplumun farklı kesimlerinin dahil edildiği bir farkındalık araştırması gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda otizm konusunun merkezinde toplumun geri konuya bakışı ve farkındalık düzeyi bir arada değerlendirilmiştir. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen Otizm Farkındalık Ölçeği'nin (OFÖ) ile toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan anket formu toplam 14 yönergeden / sorudan oluşmaktadır. Genel bir ifadeyle toplumun otizm farkındalığının ise beklenen düzeyden düşük olduğu söylenebilir. Gerekçesinin belirlenmediği ama edinilmiş bilgilerin otizm hakkında yanlış / doğru olmayan bilgi edinimlerinin olduğu belirlenmiştir. İleri zamanlarda yapılacak benzer çalışmalarla toplumda otizm farkındalığı açısından eksik yönler tespit edilmiş olup ve farkındalık arttırma programların yapılandırılmasına katkıda bulunacaktır.

Anahtar Kelimeler: otizm, kuşaklar, farkındalık

Autism awareness review: An intergenerational comparison

Abstract

The primary purpose of this study is to evaluate society's current knowledge and awareness levels about autism in today's Turkey and to measure the perspective. When the study results are evaluated, it is thought to contribute to increasing autism awareness. To reach a broad sample in the study, an awareness survey was conducted in which different segments of society were included. As a result of the research, society's view of the backward issue and the level of awareness were evaluated Decently at the centre of the autism issue. The data were collected with the Autism Awareness Scale (OÖ) developed by the researchers. The questionnaire prepared by the researchers consists of 14 instructions/questions. In general, it can be said that the awareness of autism in society is lower than the expected level. It has been determined that the reason has not been determined, but the acquired information has false/untrue information acquisitions about autism. With similar studies to be conducted in the future, the missing aspects of autism awareness in society have been identified and will contribute to structuring awareness-raising programs.

Keywords: autism, generation, awareness

Giriş

¹ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, sadettinakci@gmail.com

Günümüzde, ülkemizde ve dünyada özel eğitim gerektiren bireylerin toplumsal hayata katılımlarını sağlamanın önemli olduğu düşünülmektedir. 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı resmî gazetede Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde "Özel eğitim gerektiren birey, çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey" olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı resmî gazetede özel eğitime gereksinim duyan çocuklar arasında, zihin özürlü bireyler, otistik bireyler, işitme özürlü bireyler, görme özürlü bireyler, spastik özürlü bireyler ve dil ve konuşma bozukluğu olan bireyler yer almaktadır. Zihin özürlü, hâlihazırdaki işlevlerde önemli sınırlılıkları göstermektedir. Bu zihinsel işlevlerde önemli derecede normalaltı, bunun yanı sıra uyumsal beceri alanlarından (iletişim, özbakım, ev yaşamı, sosyal beceriler, toplumsal yararlılık, kendini yönetme, sağlık ve güvenlik, işlevsel akademik beceriler, boş zaman ve iş) iki ya da daha fazlasında sınırlılık gösterme durumudur (Dere,2009).

Otizm olarak da bilinen otizm spektrum bozukluğu (OSB); altta yatan bilişsel özelliklere sahip olan ve genellikle ek sağlık problemleri ile ortaya çıkan yaygın, yüksek oranda kalıtsal ve heterojen bir nörogelişimsel bozukluktur (Lord ve ark., 2020). Otizmin belirtileri; sosyal iletişim ve etkileşimde bozulmaları, duyuşsal anormallikleri ve tekrarlayan davranışları içerir. Bu temel semptomlarla birlikte otizmlilerde; hiperaktivite ve dikkat bozuklukları (dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu [DEHB] gibi), anksiyete, depresyon ve epilepsi gibi birlikte ortaya çıkan psikiyatrik veya nörolojik bozukluklar yaygındır (American Psychiatric Association, 2013). Otizm teşhisine, genellikle ebeveynlerden ayrıntılı bir gelişim öyküsü alındıktan ve ebeveynlerle veya diğer bireylerle etkileşimde bulunan bireyin gözlemlenmesi ile ulaşılır (Lord ve ark., 2006; Risi ve ark., 2006).

Otizmlilerde görülen davranış kalıpları; aile/akrabalar içerisinde, toplumda, sosyal ortamlarda ve okulda olumsuz önyargı ve ayrımcılığa yol açabilir. Özellikle otizmliler çocuklar dışlanma ve zorbalığa daha fazla maruz kalırlar (Cook ve ark., 2020; Humphrey ve Symes, 2011). Araştırmalar zorbalığın otizmlilerde; hasarlı benlik saygısı, mental sağlık sorunları ve daha yüksek intihar düşüncesi oranları da dahil olmak üzere çok sayıda olumsuz sonucu olabileceğini göstermektedir (Wainscot ve ark., 2008).

Otizm

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), çocukluk gelişiminde çok erken ortaya çıkan, şiddet derecesine göre değişen ve sosyal beceriler, iletişim sorunları ve tekrarlayan davranışlarla karakterize edilen bir durumdur. Bu zorluklar, etkilenen bireylerin sosyal, akademik ve istihdam ortamlarında çalışma yeteneğini etkileyebilir. OSB'si olan kişilerde anksiyete, depresyon, obsesif-kompulsif bozukluk ve yeme bozuklukları gibi psikiyatrik sorun riski de artmaktadır.

Otizm farkındalığı hem toplumda hem de çeşitli meslekler gruplarında birçok nedenden dolayı önemlidir. Otizm genellikle zayıf duygusal kontrol, kaygı ve dürtüsellikle ilişkilidir (Lecavalier, 2006; Mazefsky ve ark., 2013). Otizmlilerde başkalarına saldırganlık dâhil olmak üzere zorlu davranışları gözlemlenir ve sosyal olarak kabul edilmez. Otizm konusunda farkındalığın artırılması, otizmlilerde farklılıklarının anlaşılmasına ve sosyal alanlarda doğru yaklaşımın sağlanmasına olanak sağlayacaktır. Bununla birlikte; otizmin toplumda tanınır hale gelmesi erken tanı sürecine katkı sağlamakta ve erken dönemde uygun eğitime

başlanması hastalık sürecinin ve karşılaşılabilecek sorunların minimuma çekilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır (Lai ve ark., 2014; Lord ve ark., 2020).

Otizmin özellikleri nelerdir?

Otizm; (a) sosyal etkileşimde bozukluk, (b) iletişim ve oyunda bozukluk ve (c) tekrarlı ve sınırlı davranışlar olmak üzere üç grup davranışsal özellikle kendini gösterir. Sosyal etkileşimdeki bozukluk; göz kontağı kuramama, sözel iletişimin olmayışı, dikkatini yöneltememe ve akran ilişkilerinde yetersizlik olarak ortaya tanımlanmaktadır. İletişim ve oyun becerilerinde yetersizlik; yetersiz dil gelişimi, karşılıklı konuşmayı başlatmada ve sürdürmede sorunlar yaşama anlamına gelir. Tekrarlı ve sınırlı davranışlar ise; hiçbir şeye ilgi duymama ve nesnelere işlev dışı meşgul olmayı içerir (Fein, Robins, Liss ve Waterhouse, 2001, s.23; Harris ve Glasberg, 1996, s. 309). Sözü edilen bu özelliklerin yanı sıra, otistik çocukların tüm insanlar gibi birbirlerinden doğuştan farklı oldukları da söylenebilir (Goin ve Myers, 2004, s.6). Her birinin güçlü ve zayıf yönleri vardır. Her birinin hoşlandığı ve hoşlanmadığı nesnelere olabilir. Bununla birlikte, otistik çocukların hepsi, yoğunluğu, türü, derecesi farklılaşan ortak özellikler gösterebilirler. Bu özellikler, sosyal etkileşimde, iletişimde, algılamada, yeni beceri ve kavramların öğreniminde güçlükler olarak belirebilir (Autism Training Source Book, 1997, s.7). Kaynaklar incelendiğinde, otistik çocukların en çok iletişim becerilerinde, sosyal becerilerde, bilişsel becerilerde ve uygun davranışları sergilemede sorunları olduğu görülmektedir. Bu nedenle, ilerleyen bölümde otistik çocukların dil ve iletişim becerileri, sosyal becerileri, bilişsel becerileri, duyuşsal uyarılara tepkileri ve davranışsal özelliklerine ilişkin özellikler tanıtılmaya çalışılacaktır.

Dil ve iletişim becerileri

Otistik çocukların normal gelişim gösteren çocuklara göre iletişim becerilerinde gecikme ve dil kullanımlarında farklılık olabilir (Dahle, 2003, s.66). Bu tip çocukların iletişimde sorun yaşamalarının nedeni, sosyal çevredeki nesne ya da kişilere dikkatini yöneltmede yetersiz olmalarından kaynaklanmaktadır (Whalen ve Schreibman, 2003, s.456; Wolfberg, 1999, s.19). Otistik çocuklar sözel ve sözel olmayan iletişimde güçlük yaşamaktadırlar. Otizmin jest, mimik gibi yüz ifadeleri, temel bazı hareketlerin kullanılmasını olumsuz olarak etkilediği de kaynaklarda yer almaktadır (Doyle ve Iland, 2004, s. 6; Fein ve diğ., 2001, s.23). Otistik çocuklarda konuşma hiç olmayabilir ya da sözcükleri söylemeye başlasalar bile bunların büyük bir kısmı genellikle tekrarlı sözcükler olarak görülebilir. Otistik çocukların, karşısındaki bireyin söylediklerini tekrarlamaları, tekrarlı konuşma olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca, otistik çocuklar genellikle hep aynı ses tonuyla ve mırıldanarak konuşurlar (Lovaas, 2003, s.3; Scheuermann ve Webber, 2002, s.7). Otistik çocuklarda alıcı dil becerileri genellikle geç olduğu için, soyut sözcükleri anlamakta güçlük çektikleri ve çoğunlukla sadece otur, kalk gibi kısa yönergelere tepki verebildikleri görülmektedir. İfade edici dil becerileri de geç olduğu için, bu tip çocuklar kendilerini ifade etmekte güçlük yaşamaktadırlar (Lovaas, 2003, s.3).

Sosyal becerileri

Sosyal etkileşimdeki yetersizlikler, göz kontağı kurmakta güçlük çekme, sözel olmayan iletişimde eksiklikler olması, ortak dikkat davranışının sınırlı olması, başkalarının duygularına duyarsız olma ve akran ilişkilerinde yetersiz olma olarak sıralanabilir (Fein ve diğ., 2001, s.23). Ayrıca, otistik çocuklarda oyun davranışının akranlarından farklı olduğu ve taklit becerilerinin gelişmediği de gözlenmektedir. Bu tip çocuklarda sembolik ve hayali oyun becerileri sınırlı olduğu için, genellikle tek başlarına tekrarlardan oluşan oyunlar oynadıkları görülebilmektedir (Terpstra ve Higgins, 2002, s.120). Ayrıca, otistik çocukların, fiziksel temastan ve dokunulmaktan hoşlanmadıkları da bilinmektedir (Goin ve Myers, 2004, s.6). Yukarıda sıralanan sosyal beceri eksikliklerinin yanı sıra, otistik çocuklar duygusal tepki vermede yetersizdirler. Genellikle gülümsemeleri nedensizdir. Otistik çocuklar anne-babalarını, aile üyelerini ya da öğretmenlerini gördüklerinde bile tanıdıklarını belirten hiçbir tepkide bulunmayabilirler (Scheuermann ve Webber, 2002, s.6-7).

Bilişsel becerileri

Otistik çocukların bazı alanlarda olağan dışı öğrenme yeteneklerine ve özel becerilere sahip oldukları gözlenirken, pek çok alanda da sorunlar yaşadıkları gözlenebilir (Doyle ve Iland, 2004, s.6). Kaynaklarda otistik çocukların şu ortak yetenekleri gösterdikleri görülmektedir:

- Takvimi söyleme (hangi gün, ay, hafta içinde olduğunu söyleme)
- Gördükleri nesnelere kolaylıkla sayabilme
- Makine tasarımı yapma gibi özel yetenek sergileme
- Piyano çalma gibi müzik yeteneği sergileme
- Matematikte becerilerinde iyi performans sahibi olabilme (Lovaas, 2003, s.3; Scheuermann ve Webber, 2002, s.9).

Kaynaklara göre, otistik çocuklar öğrenilen becerileri genelleme aşamasında problemler, bir durumun ya da ortamın gerçeğe aktarılmasında da güçlük yaşamaktadırlar (Hodgdon, 1999, s.28). Ayrıca, otistik çocuklar bilgileri kodlamada ya da sınıflandırmada güçlük çekebilirler. Çünkü kavramları zihinlerinde belirli formatlarda oluştururlar. Örneğin, 'alışveriş' otistik çocuğa sadece belirli caddede belirli bir dükkânda alışveriş yapmayı çağırabilir ve alışveriş kavramını mağazaları gezmek, vitrinlere, kataloglara bakmak olarak algılayamayabilirler (Scheuerman ve Webber, 2002, s.9).

Duyusal uyarılara tepkileri

Otistik çocuklar dokunma, koklama, işitme, görme ya da tat alma yoluyla farkına vardığımız uyarılara beklenilmeyen tepkiler verebilirler ya da aşırı derecede duyarlılık gösterebilirler (Doyle ve Iland, 2004, s.6). Bazı durumlarda çevredeki uyarılara aşırı tepki gösterebilirler, örneğin elektrik süpürgesi sesi ya da bir ambulansın geçerken çıkarttığı siren sesi (Lovaas, 2003, s.5). Çevrelerindeki olaylara ve duyularla tepki verilen durumlara çoğunlukla duyarsız oldukları için, bu tip çocukların işitme engelli ya da görme engelli olduğu düşünülebilir (Scheuermann ve Webber, 2002, s.8). Bu özelliklerinden dolayı, otistik çocukların toplum içinde oldukça zorlandıkları söylenebilir.

Davranış özellikleri

Otistik çocukların değişik davranış özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler kendini uyarma, kendine ve çevresine zarar verme ve aynıcılıkta ısrarlı değildir. Kendini Uyarma: Kendini uyarma davranışı tekrarlı ve takıntılı bir davranıştır. Otistik çocuklarda kendini uyarma davranışı şu şekillerde gözlenebilir:

- Nesnelere çevresinde dönme
- Tekrarlı el hareketleri
- Sağa sola sallanma
- Monoton bir şekilde mırıldanma
- Sosyal olaylara tepki göstermeksizin nedensiz gülme
- Sayılara, harflere, nesnelere karşı takıntı gösterme (Lovaas, 2003, s.4; Scheuermann ve Webber, 2002, s.9). Miller ve Neuringer (2000) otistik çocukların tekrarlı davranışlarının doğal çevredense deneysel koşullarda incelenmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Araştırmalara göre, takıntılı davranışlar uygun şekilde pekiştirilirse davranışlarda azalma görülebilmektedir (Odom, Brown, Frey, Karasu, Smith-Canter ve Strain, 2003, s.167).

Kuşaklar

Sosyal, ekonomik, politik ve teknolojik iyileşmeler toplumların sahip oldukları kültürün mevcut yapısını değişime uğratmıştır. Söz konusu unsurlardan ötürü farklı zaman dilimlerinde doğan kuşakların davranışlarında farklılaşmalar ortaya çıkmıştır. Kuşakların zaman içerisinde farklılaşan özellikleri bir örgüt bünyesinde çalışmaya başladıklarında da kendisini hissettirmektedir. Kuşaklararası farklılıklar, çalışanların birbirlerini anlayamamalarını ve olaylara değişik perspektiflerden bakmalarını gündeme getirmektedir. Söz konusu farklılaşan davranışlar, iş süreçlerine yansıdığı anda çalışanlarda istenilen etkinlik ve verimlilik kriterlerine ulaşabilmeyi engelleyebilmektedir.

Dünyada sanayi devriminden önce ihtiyaç hissettirmeyen yönetim olgusu 1900'ü yılların başlarında öne sürülen bilimsel yönetim yaklaşımı ile bilimsel bir nitelik kazanmış ve önemsiz olmaya başlamıştır. Bilimsel yönetim anlayışı dönemindeki klasik yaklaşım; verimlilik sağlayabilmek açısından makinelere ek olarak insan gücünden nasıl faydalanılacağı ve formal organizasyon yapılarına dayalı yönetimi savunmuştur. Söz konusu dönemin yöneticilerini, 1945'li yıllardan önce doğanlar ve sessiz kuşaklar (gelenekseller) olarak adlandırılan, çalışanlarını ise 1946 - 1964 yılları arasında doğan ve Baby Boomers kuşağı olarak adlandırılan çalışanlar oluşturmaktadır. Baby Boomers kuşağının çalışkan, fedakar ve itaatkar bir yapıya sahip oldukları ifade edilmektedir. Hawthorne araştırmaları ile insanın bir makine olarak görülmesinin, onun verimini olumsuz yönde etkileyebileceği düşüncesinden hareketle, informal organizasyon yapılarına ve çalışanlara verilen önem gündeme gelmiştir. Modern ve modern sonrası yaklaşımlar ile işletmelerin mevcudiyetinin, insana verilen önem dışında, açık birer sistem olmanın gerekliliğine bağlı olduğundan bahsedilerek, teknolojiye, rekabete, STK'lara, devlete vb. kurumları dikkate alarak yönetim uğraşısı içerisinde bulunmaları tavsiye edilmiştir. Söz konusu dönemin özellikleri bu yıllar arasında doğan ve literatürde X ve Y kuşağı olarak ifade edilen bireylerin olanaklarını farklılaştırmıştır. Teknolojik gelişmelere tanık olan 1965 ile 1979 yılları arasında doğmuş olan X kuşağı ve akabinde gelen Y kuşağı çalışanları, Baby Boomers kuşağının aksine iş ve özel yaşamları ile denge kurmuşlar, fakat titiz çalışma alışkanlıklarını sürdürmüşlerdir. Bağımsızlıklarına düşkün, teknolojiyi kullanan, eğlenceyi ve para harcamayı seven 1980 ile 1994 yılları arasında doğmuş olan Y kuşağının ise;

yetişkin kuşaklar kadar çalışmaya çok yoğun zaman ayırmadıkları görülmektedir. Söz konusu kuşağın kurallara daha az bağlı davrandığı, özel yaşamına daha fazla zaman ayırdığı ve saygı kavramına daha farklı baktığı dikkat çekmektedir. Bunun dışında 1995 yılından sonra dünyaya gelen M ve Z kuşakları ise; henüz iş hayatında bulunmamaktadırlar. Baby Boomers kuşağı, X ve Y kuşaklarının farklı sosyo-kültürel ve teknolojik çağları yaşamış olmaları, söz konusu kuşakların tutumlarında ve beklentilerinde farklılıklar olmasını, farklı beklentileri olan üç kuşağı içerisinde barındıran iş hayatında önemli yönetim sorunlarını gündeme getirmektedir. Farklı çağın şartlarını, dolayısıyla birbirinden farklı sıkıntıları, kaderleri paylaşmış, farklı ödevlerle yükümlü olmuş, birbirlerini anlamakta zorlanan bireyler arasında yaşanan huzursuzluklar ise; işletmenin ana amacı olan üretkenlik, etkinlik, etkililik ve verimlilik hedeflerini olumsuz etkilemektedir. Örgütlerin mevcut işlevlerini başarı ile gerçekleştirmelerinde çalışanlar arasında yaşanan kuşaklararası farklılıkların etkin biçimde yönetilmesi önem kazanmaktadır (Uslu, 2021).

Otizm farkındalığı kuşaklararası karşılaştırma

Dünyada otizm ile ilgili ilk tanı 1946 yılında Amerikalı psikiyatri Leo Kanner tarafından tespit edilip, otizmlili bireyler zihinsel engelli bireylerden ayrılmıştır. Türkiye’de kurumsal anlamda ilk sistemli çalışma 1999 yılında İzmir’de Sabahat Akkiraz Otistik Çocuklar Eğitim Projesi olarak taraflarından başlatılmıştır. 1999 yılında ‘X’ kuşağına mensup bireyler otizmle ilgili sadece bir hastalık olarak bilir tedavi edilebilir gibi bir algıya sahiplerdir. ‘Y ve Z’ kuşakları ise otizmle ilgili hiçbir bilgiye sahip değillerdir. 2023 yılına gelindiğinde ‘X’ kuşağına sahip bireyler halen otizm bir hastalık olduğu görüşünde iken ‘Y ve Z’ kuşağına mensup bireyler otizmin süregelen bir hastalık olduğunu, ömür boyu süreceğini, kesinlikle ilgili bir tedavinin bulunmadığını, sadece düzenli sistemli bir özel eğitimle farklılıklarının azaltılabileceğini benimsemektedir.

‘X’ kuşağının otizmlili bireylerin fiziksel görünüşlerinde ve bir çocuğun IQ’sünün normal hatta normalüstü olmadığından dolayı durumlarını kabullenmektedir (engelli olduğu) ‘Y’ yukarıdaki somut davranışlara ve akran kıyaslamasına bırakılarak durumu anlaşılabilir. ‘Z’ kuşağı otizmle ilgili tamamen bilimsel çalışma ve sonuçlara göre hareket edip otizmlili bireylerin daha gerçekçi davranabilmektedir (Arslan, 2019).

Yöntem

Bu araştırmada, kuşaklararası otizm farkındalığı incelenmiş ve karşılaştırması incelenmiştir. Bu amaçla nitel yöntem kullanılmıştır. Nitel araştırma; bireylerin yaşamlarını, deneyimlerini, davranış biçimlerini, görüşlerini inceler (Strauss ve Corbin, 1990, s.17). Nitel araştırmalardan elde edilen bilgiler “şu an ne oluyor?” ve “neden ya da nasıl oluyor?” sorularını betimlemeye yöneliktir (Brantlinger, Jimenez, Klingner, Pugach ve Richardson, 2005, s.196). Nitel araştırmalarda veriler gözlem, görüşme ve doküman incelemesi olmak üzere üç şekilde toplanabilir (Ekiz, 2003, s. 55; Strauss ve Corbin, 1990, s.18).

Araştırma, gruplar arası karşılaştırmayı da içeren tarama modeline uygun olarak düzenlenmiştir. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez” (Karasar 2005).

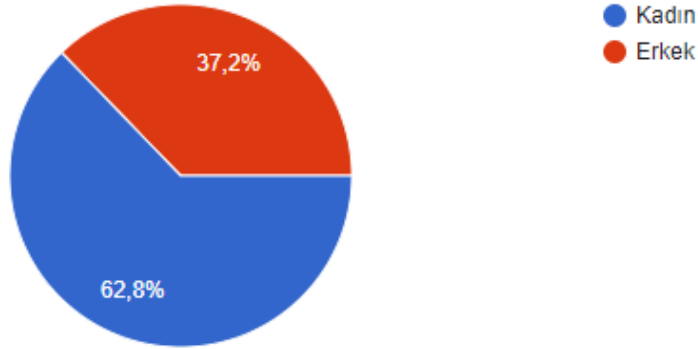
Evren ve örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini yaş aralıkları dikkate alınarak X, Y, ve Z kuşağından bireyler oluşturmaktadır. Araştırma örnekleminin seçiminde; zaman, para ve işgücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle kolay ulaşılabilen uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Evreni temsil eder nitelikte, İzmir il sınırlarında ikamet eden bireyler arasından rastgele seçim yapılmıştır. Katılımcı sayısını yüksek tutmak adına yaklaşık 395 kişiye ulaşılmış olup gönüllülük esas kılındığı için 247 kişi araştırma kapsamına dahil olmuştur. Çalışmanın örneklemini oluşturan bireylerin demografik özellikleri aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Cinsiyetiniz

247 yanıt

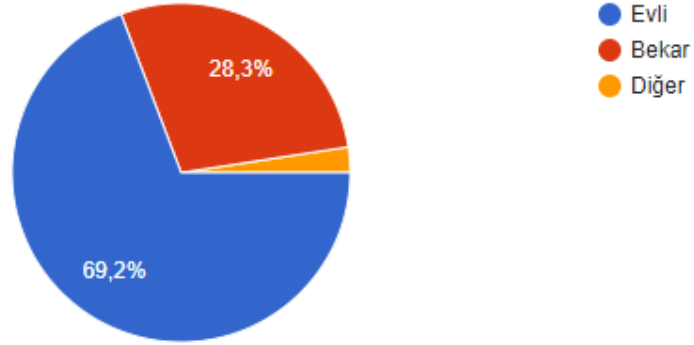

Şekil 1. Katılımcıların cinsiyet dağılımı

Araştırmaya katılanlardan % 62,8'si kadın, % 37,2'si ise erkektir.

Medeni durumunuz

247 yanıt

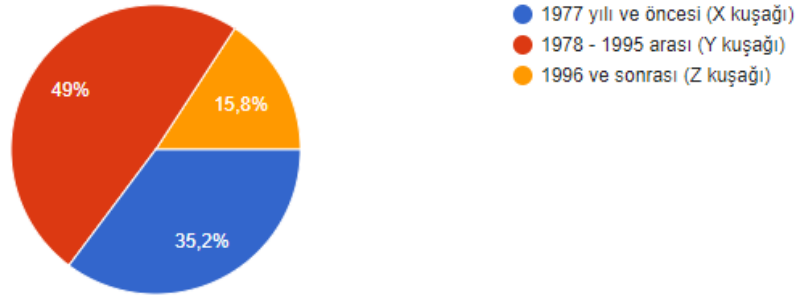
Şekil 2. Katılımcıların medeni durum dağılımları

Araştırmaya katılanlardan %69,2'si evli, % 30,8'i ise bekârdır.

Doğum yılınız

247 yanıt

[Kopyala](#)

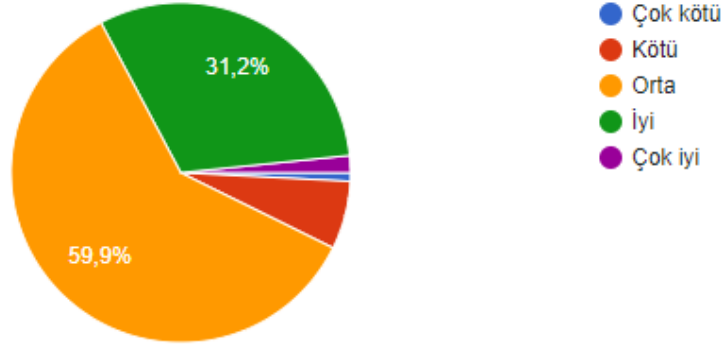

Şekil 3. Katılımcıların kuşak dağılımları

Araştırmaya katılanlardan %49'u y kuşağı, % 35,2'si x kuşağı ve son olarak % 15,8'i ise z kuşağı olduğunu belirtmişlerdir.

Ekonomik durumunuz nasıldır?

247 yanıt

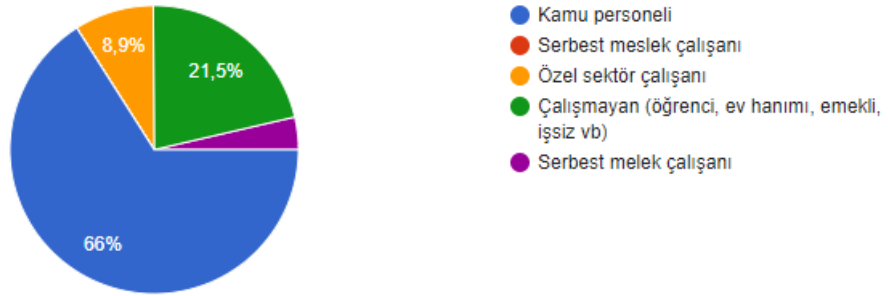
Şekil 4. Katılımcıların ekonomik durum dağılımları

Araştırmaya katılanlardan % 59,9'u ekonomisinin orta düzeyde olduğunu, % 31,2'si iyi, % 6,5'i kötü, % 1,6'sı çok iyi, % 0,8'i ise çok kötü olduğunu belirtmiştir.

Mesleğiniz

247 yanıt

[Kopyala](#)

Şekil 5. Katılımcıların meslek dağılımları

Araştırmaya katılanlardan %66'sı kamu personeli olduğunu, % 21,5'i çalışmadığını, % 8,9'u özel sektörde çalıştığını geriye kalan % 9'u ise serbest meslek çalışanı olduğunu ifade etmiştir.

Veri toplama aracı ve analizi

Veri toplama aracı araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Problem tanımlaması yapılmış; amaç ve yönergeler belirlenmiştir. Alan yazın taraması yapılarak taslak form oluşturulmuştur. Alandaki uzman kişilerin görüşü alınarak anket formuna son şekli verilmiştir.

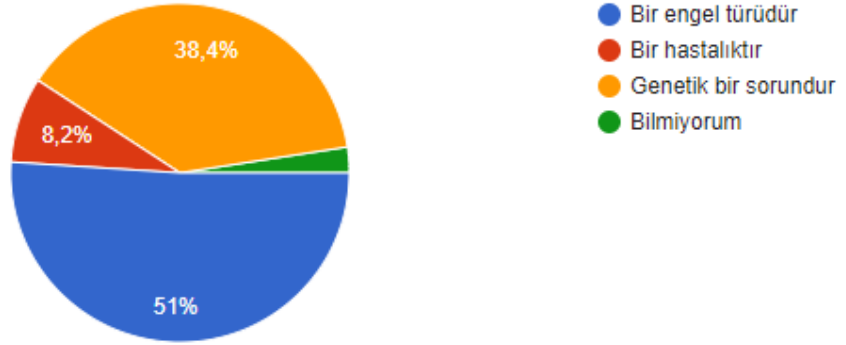
Ankette araştırmanın bağımsız değişkenleri olan kişisel (demografik) özelliklerinden oluşan beş soru vardır. Bu sorular; katılımcıların cinsiyetini, medeni durumunu, doğum yılını, ekonomik durumunu ve mesleklerini belirlemeye yöneliktir. Sonuçlar için frekans ve yüzde analizi yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılanların “OTİZM NEDİR?” yönergesine verdikleri cevaplar Şekil 6’da belirtilmiştir.

Otizm nedir?

245 yanıt

Şekil 6. Otizm nedir?

Araştırmaya katılanlardan % 51’i otizmin bir engel türü olduğunu, % 38,4’ü genetik bir sorun olduğunu, % 8,2’si bir hastalık olduğunu ve geriye kalan % 2,4’ü ise bu konu hakkında bir bilgisinin olmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılanların “Otizm bulaşıcı mıdır?” yönergesine verdikleri cevaplar Şekil 7’de belirtilmiştir.

Şekil 7. Otizm bulaşıcı mıdır?

Araştırmaya katılanlardan % 98,8'i otizm için bulaşıcı hastalık olmadığını belirtirken geriye kalan % 1,2'si ise otizmin bulaşıcı hastalık olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmaya katılanların "Otizm tedavi edilebilir mi?" yönergesine verdikleri cevaplar Şekil 8'de belirtilmiştir.

Şekil 8. Otizm tedavi edilebilir mi?

Araştırmaya katılanlardan % 54,4'ü "Otizm tedavi edilebilir mi?" yönergesine "hayır" cevabını verirken, % 36,3'ü "evet", % 9,3'ü ise "bilmediklerini" belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılanların "Otizm biyolojik yöntemlerle tedavi edilebilir mi?" yönergesine verdikleri cevaplar Şekil 9'da belirtilmiştir.

Şekil 9. Otizm biyolojik yöntemlerle tedavi edilebilir mi?

Araştırmaya katılanlardan %60,6'sı "Otizm biyolojik yöntemlerle tedavi edilebilir mi?" yönergesine "hayır" cevabını verirken, %14,1'i "evet", % 25,3'ü ise "bilmediklerini" belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılanların "Otizm eğitim/öğretim ile tedavi edilebilir mi?" yönergesine verdikleri cevaplar Şekil 10'da belirtilmiştir.

Şekil 10. Otizm eğitim / öğretim ile tedavi edilebilir mi?

Araştırmaya katılanlardan %61,7'si "Otizm eğitim/öğretim ile tedavi edilebilir mi?" yönergesine "evet" cevabını verirken, %29,8'i "hayır", %8,5'i ise "bilmediklerini" belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılanların "Türk toplumu otizm hakkında yeterli bilgi sahibi midir?" yönergesine verdikleri cevaplar Şekil 11'de belirtilmiştir.

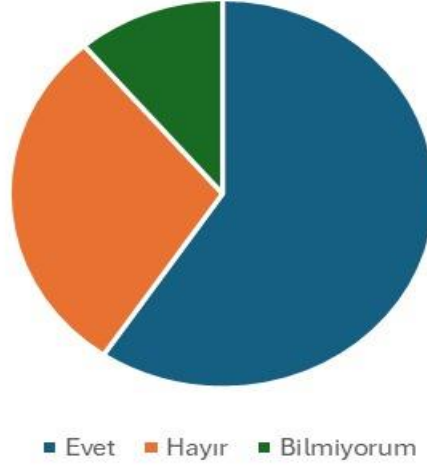

Şekil 11. Türk toplumu otizm hakkında yeterli bilgi sahibi midir?

Araştırmaya katılanlardan %88,7'si "Türk toplumu otizm hakkında yeterli bilgi sahibi midir?" yönergesine "hayır" cevabını verirken, %2,7'si "evet", %8,6'sı ise "bilmediklerini" belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılanların "Otizmli bireyler birkaç saniyeden daha fazla göz teması kuramazlar mı?" yönergesine verdikleri cevaplar Şekil 12'de belirtilmiştir.

Otizimli bireyler birkaç saniyeden daha fazla göz teması kuramazlar mı?

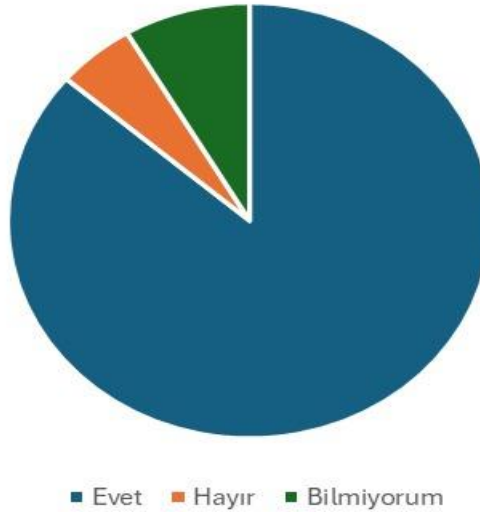

Şekil 12. Otizimli bireyler birkaç saniyeden daha fazla göz teması kuramazlar mı?

Araştırmaya katılanlardan %59,4'ü "Otizimli bireyler birkaç saniyeden daha fazla göz teması kuramazlar mı?" yönergesine "evet" cevabını verirken, %29,3'ü "hayır", %11,i ise "bilmediklerini" belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılanların "Otizmin tanımlanması için testler var mıdır?" yönergesine verdikleri cevaplar Şekil 13'te belirtilmiştir.

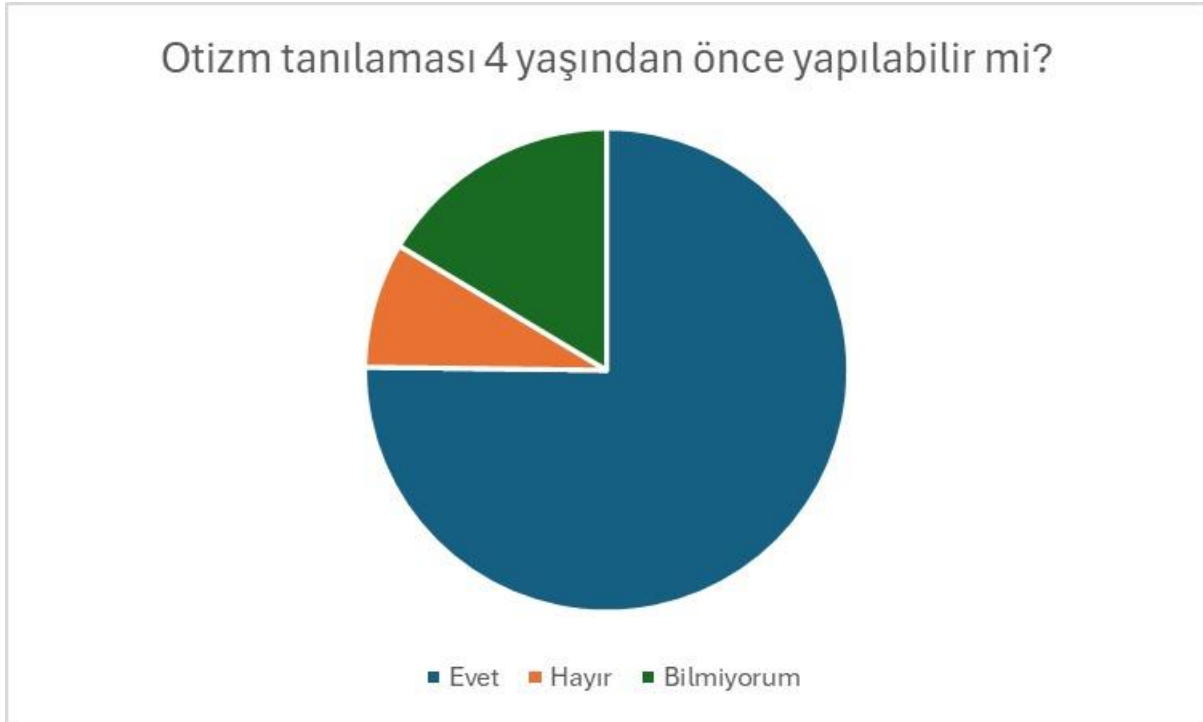
Otizmin tanımlanması için testler var mıdır?

Şekil 13. Otizmin tanımlanması için testler var mıdır?

Araştırmaya katılanlardan %86,3'ü "Otizmin tanımlanması için testler var mıdır?" yönergesine "evet" cevabını verirken, %5,2'si "hayır", %8,5'i ise "bilmediklerini" belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılanların "Otizmin tanılması 4 yaşından önce yapılabilir mi?" yönergesine verdikleri cevaplar Şekil 14'te belirtilmiştir.

Şekil 14. Otizmin tanılması 4 yaşından önce yapılabilir mi?

Araştırmaya katılanlardan %75,2'si "Otizmin tanılması 4 yaşından önce yapılabilir mi?" yönergesine "evet" cevabını verirken, %8,4'ü "hayır", %16,4'ü ise "bilmediklerini" belirtmişlerdir.

Sonuç

Araştırmaya daha çok kadınlar ve evliler katılım sağlamışlardır. Sabuncuoğlu ve ark. yaptığı çalışmada da kadın katılımcıların erkek katılımcılarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kuşaklar arasında Y kuşağı diğer iki kuşağa göre daha fazla katılım sağlamıştır.

Araştırmaya katılanlar ekonomik durumları orta düzeyde olduğunu belirtenlerin oranı diğerlerine göre daha yoğundur ve araştırmaya daha çok kamu personeli olanlar katılım sağlamıştır.

Araştırmaya katılanların çoğunluğu otizmi bir engel türü olarak tanımlamaktadır ve neredeyse tamamına yakını otizmin bulaşıcı olmadığını farkındadır. Katılımcılar otizmin tedavi edilip edilemeyeceğine dair kararsız bir tutum sergilemişlerdir. Elde edilen bu bulgu, Rakap, Balıkcı, Parlak-Rakap ve Kalkan (2016), Sakallı Demirok ve Bağlama (2014) ve Yasar ve Cronin (2014) çalışmalarında da tespit edilmiştir. Katılımcıların genel bir bilgiye sahip olduğu ancak var olan bu bilgi düzeyinin yeterli olmadığı görülmektedir. "Çok küçük yaşlarda

geçirilen travmalar otizm spektrum bozukluğuna yol açabilir.” olgusuna ilişkin yanlış bilgiye sahip oldukları görölmektedir.

Biyolojik yöntemlerle otizmin tedavi edilemeyeceğini düşünenlerin sayısı oldukça fazladır ama eğitim ve öğretim desteğiyle otizmin iyileşebileceğini düşünenlerin sayısı da azımsanmayacak düzeydedir. Seçilen evrenin içindeki örneklem grubu otizm konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını da ifade etmişlerdir.

Otizmin bilinen en yaygın semptomlarından biri olan göz temasından kaçınmayı çoğunluğu bilmektedir ve katılanların çoğu otizm için tanılama testlerinin olduğunu, bu testlerin 4 yaşından önce yapılabileceğinin farkındalar. Ancak, farklı bölgelerde yaşayanları kapsamaması, örneklem türü ve veri çeşitlemesinin yer almaması araştırmanın sınırlılıkları olarak gösterilebilir. Farklı bölgelerden de veri toplanarak daha büyük bir örneklem grubu ile var olan durum tespit edilebilir.

Öneriler

Uygulamaya yönelik öneriler

1. Otistik çocuklarla çalışan öğretmenler, otistik çocuklarla çalışırken zorlandıkları beceri, kavram ve davranışların çözümüne yönelik kullanabilecekleri yöntemler ve bu yöntemlerin nasıl kullanılacağı hakkında bilgilendirilmeli, ayrıca, öğretmenlere destek hizmet verilmelidir.
2. Otistik çocuklarda öğrenilen becerilerin genellenmesinin sağlanmasında ailenin önemli rolü olduğu düşünülerek, otistik çocukların ailelerine destek hizmet verilmelidir.
3. Öğretmen yetiştiren programlarda otistik çocuklara uygulanılabilecek yöntemlere ilişkin derslere yer verilmelidir.
4. Otistik çocuklara iletişim becerilerinde gösterdikleri yetersizlikten dolayı özellikle dil ve konuşma terapisi ve diğer destek hizmetler daha yoğun olarak verilmelidir.

İleri araştırmalara yönelik öneriler

1. Otistik çocukların ailelerinin geçirdiği evreler ve ailelerin bu evrelerde yaşadığı sorunlarıyla ilgili görüşlerini almaya yönelik araştırmalar gerçekleştirilebilir.
2. Otistik çocukların ailelerinin aldıkları hizmetlere ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi önerilebilir.
3. Otistik çocukların eğitiminde kullanılabilecek yöntemlerin etkililiğini inceleyen araştırmalar da yapılabilir.

Referans

- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). American Psychiatric Publishing.
- Arslan, E. (2019). Otizm ve spor. *Spor Bilimler Alanında Araştırma Makaleleri*, 105-127.
- Brantlinger, E., Jimenez, R., Klingner, J., Pugach, M., & Richardson, V. (2005). Qualitative studies in special education. *Council for Exceptional Children*, 71(2), 195-207.
- Cook, A., Ogden, J., & Winstone, N. (2020). The effect of school exposure and personal contact on attitudes towards bullying and autism in schools: A cohort study with a control group. *Autism*, 24(8), 2178-2189. <https://doi.org/10.1177/1362361320908973>
- Dere, N. (2009). *Anelerin otistik çocuklarını kabul etmeleri ile otistik çocukların kardeşlerinin kardeşlerini kabulü arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Ekiz, D. (2003). *Nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri*. Anı Yayıncılık.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi* (15. baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Lai, M. C., Lombardo, M. V., Pasco, G., et al. (2014). A behavioral comparison of male and female adults with high-functioning autism spectrum conditions. *PLOS ONE*, 6, e20835. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0020835>
- Lord, C., Risi, S., Lambrecht, L., et al. (2020). The autism diagnostic observation schedule-generic: A standard measure of social and communication deficits associated with the spectrum of autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 30, 205-223. <https://doi.org/10.1023/A:1005592401947>
- Lord, C., Rutter, M., & Le Couteur, A. (2006). Autism diagnostic interview-revised: A revised version of a diagnostic interview for caregivers of individuals with possible pervasive developmental disorders. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 24, 659-685. <https://doi.org/10.1007/BF02172145>
- Lord, C., Rutter, M., & Le Couteur, A. (2014). Autism diagnostic interview-revised: A revised version of a diagnostic interview for caregivers of individuals with possible pervasive developmental disorders. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 24, 659-685. <https://doi.org/10.1007/BF02172145>
- Lord, C., Elsabbagh, M., Baird, G., & Vanderweele, W. J. (2018). Autism spectrum disorder. *The Lancet*, 392(10146), 508-520. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)31129-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)31129-2)
- Rakap, S., Balikci, S., Parlak-Rakap, A., & Kalkan, S. (2016). An analysis of Turkish pre-service teachers' knowledge of autism spectrum disorder: Implications for teacher preparation programs. *SAGE Open*, 6(3), 1-11. <https://doi.org/10.1177/2158244016668853>
- Risi, S., Lord, C., Gotham, K., Corsello, C., Chrysler, C., Szatmari, P., Cook, E. H., Jr, Leventhal, B. L., & Pickles, A. (2006). Combining information from multiple sources in the

diagnosis of autism spectrum disorders. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 45(9), 1094-1103. <https://doi.org/10.1097/01.chi.0000230165.12032.7f>

Sabuncuoğlu, M., Cebeci, S., Rahbar, M. H., & Hessabi, M. (2015). Autism spectrum disorder and attention deficit hyperactivity disorder: Knowledge and attitude of family medicine residents in Turkey. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 9, 46-53.

Sakallı Demirok, M., & Bağlama, B. (2015). Perspectives of faculty of education students on autism spectrum disorders in North Cyprus. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 190, 399-408. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.986>

Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research*. Sage Publications.

Uslu, O. (2021). Hawthorne araştırmaları. *Deney ve Gözlem Temelli Psikolojik alışmaların Örgütsel Davranışa Katkıları*, 1-27. Nobel Yayınları.

Wainscot, J. J., Naylor, P., Sutcliffe, P., Tantam, D., & Williams, J. V. (2008). Relationships with peers and use of the school environment of mainstream secondary school pupils with Asperger syndrome (high-functioning autism): A case-control study. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 8, 25-38.

Whalen, C., & Schreibman, L. (2003). Joint attention training for children with autism using behavior modification procedures. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 44(3), 456-468. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00135>

Wolfberg, P. J. (1999). *Play and imagination in children with autism*. Teachers College Press.

Yasar, P., & Cronin, K. A. (2014). Perspectives of college of education students in Turkey on autism spectrum disorders. *International Journal of Special Education*, 29, 61-75.